

Familie – Synet

~~~~~

Der gik et sagn i den grevelige Gravenskjoldske Majoratherreslægt¹ om en varslende vision, som den ældste søn, stamherren i familien, eller den nærmeste mandlige arving ufejlbarligt skulle have i den fuldmånenat, der nærmest gik forud for faderens eller majoratbesidderens død. Hvori dette formentlige syn egentlig bestod, var en hemmelighed i familien; men det antoges at måtte være af en højst rystende natur, da det oftere var hændt, at den ældste søn i denne familie pludselig var blevet heftigt syg, få dage før faderens død, og undertiden var blevet periodisk vanvittig eller dog svagsindet hele sit øvrige liv. En hel række af til dels sindsforvirrede, til dels tungsindige majoratsherrer havde i flere hundrede år fulgt på hinanden i denne rige, adelige slægt, og de, der kendte og fæstede lid til sagnet, måtte med føje anse det for en stor ulykke at være født til så dyrt betalt en herlighed.

I slutningen af det attende århundrede var den gamle Grev Maximilian majoratets besidder, og hans eneste søn, Victor Amadæus, var stamherre. Faderen havde fyldt sit halvfjerdsindstyvende år og sønnen sit fem og tyvende. Den gamle greve havde i sin ungdom været munter og livsglad, men tillige en tid lang meget letsindig; og man påstod, han skulle have levet noget vel lystigt på en udenlandsrejse, han med en lige så lystig hovmester havde foretaget til det sydlige Europa. Han havde gennemgået en svær sygdom, medens hans fader lå for døden, og siden havde han ført et strengt, næsten asketisk liv på den skumle middelalderborg, Gravenskjoldhus, der var de regerende grevers residens. Grev Maximilian havde været gift, i en allerede fremrykket alder og kun et eneste år, med en højst elskværdig dame

---

¹ Som antydnet i teksten var et majorat f.eks. et gods, hvor den ældste søn arvede frem for andre arvinger

af gammel adelig slægt, men uden formue, som han lidenskabeligt havde elsket. Hun var død få dage efter at hun havde født hans eneste søn, Victor Amadæus, til verden. Sønnen var blevet opdraget hjemme i den strengeste tugt til sit syttende år og var derpå med en hovmester sendt til universitetet. Det var netop i den første franske revolutionsperiode, og den unge, livlige Grev Victor havde aldeles tilegnet sig den tidsalders åndsretning og anskuelser, såvel i politisk og moralsk som i religiøs henseende. Når han i de akademiske ferier vendte tilbage for en kort tid til den gamle, mørke fædreborg, forefaldt der dagligt heftige optrin med den strengt ortodokse og aristokratiske fader, som sønnen dog, uagtet deres højst forskellige livsanskuelser, bevarede en høj og kærlig ærbødighed for. I vinteren 1799 var den unge Grev Victor i Paris, hvor han glimrede i de stærke ånders og talentfulde republikaneres kredse. Han stod i begreb med herfra at foretage en rejse til Italien, da han en dag modtog et brev fra hjemmet, hvori han underrettedes om, at hans fader lå farligt syg og var opgivet af lægerne. Brevet havde været over fjorten dage undervejs, og han måtte befrygte, at faderen allerede kunne være død, da han modtog det. Det var ham magtpåliggende at være til stede hos faderen i hans sidste dage, og han vidste, faderen havde noget af vigtighed at meddele ham før sin død. Da Grev Victor for to år siden tog afsked med den gamle, havde Grev Maximilian gentaget dette ønske og tillige med største alvor betroet ham det familiesagn, hvis virkelighed den gamle herre påstod selv kort før sin faders død at have erfaret. Hvori denne vision dog egentlig bestod, havde han endnu ikke villet sige, da han så et smil i sønnens ansigt, der noksom røbede hans ringeagt for en foregående tids overtro, hvori han mente sin fader hildet. ”Du får det tidsnok at vide, min søn!” – havde faderen svaret på hans nysgerrige spørgsmål – ”jo mere du forhærder dig i din vantro, og jo fuldstændigere du fornægter alt, hvad der ligger udenfor vor lavere naturs synskreds, jo voldsommere vil denne erfaring gennemryste dit inderste og kuldkaste hele det hjernespinsystem, du nu hylder, og den gøgleverden, din tid har inddraget dig i. Dog – det kan være godt; dertil står nu mit sidste håb om, at du engang skal finde vejen til sandhed, siden du med din blinde tid har forkastet den vej, der selv er livet og sandheden. Vorherre bevare kun den forstand, du hidtil har misbrugt, når det store øjeblik kommer og når dette sidste middel til at åbne dine øjne bliver dig forundt!”. Sønnen havde behøvet al sin ærbødighed for den sære gamle, for ikke at udbryde i latter ved disse faderens afskedsord. Den formentlige overtroiske hemmelighed, som skulle ryste ham til troen på, hvad hans forstand med hans tidsalder

forkastede som absurd, og måske omskabe ham til en pietist – ligesom faderen – havde han siden aldrig mere tænkt på, og i den hvirvel af et rigt og frit nydelsesliv, hvori han siden havde omtumlet sig, havde han aldeles forglemt det alvorlige sagn fra den mørke fædreneborg, ligesom alle de ammestueeventyr og spøgelseshistorier, han havde moret sig over eller gyst ved i sin barndom, men allerede for længe siden udleet. Nu, da han stod med brevet om faderens farlige sygdom i hånden, og tanken om den gamles mulige død pludselig slog ham med en øjeblikkelig alvor, var han dog langt fra at tænke på familiesagnet, der, hvis han havde erindret det og fæstet lid dertil, dog for så vidt kunne have beroliget ham, som han hverken vågen eller i drømme hidtil havde haft mindste foruroligende anelse med hensyn på faderens sundhed og liv. Hvor nødig han end opgav den allerede forberedte rejse til Schweiz og Italien, forandrede han dog øjeblikkelig sin rejseplan – og begav sig endnu samme dag med kurerheste fra Paris ad vejen til hjemmet. Under en nat og dag fortsat ilrejse nåede han uden hindring sit fædreland og sin fædreneborg på kortere tid, end brevet havde været undervejs. Ved sin hjemkomst blev han modtaget med den glædelige efterretning, at hans fader nu var uden al fare. Den gamle greve kunne selv i sin lænestol modtage ham og tilråbe ham sit: ”Velkommen hjem, min søn!” med så kraftig en stemme som i hans sundeste dage.

Så snart Grev Maximilian havde omfavnet sin søn, hvis ædle, smukke skikkelse og fint uddannede væsen gjorde det behageligste indtryk på enhver, så han sønnen skarpt og med spændt opmærksomhed i øjnene, og da han i Victors blik og åsyn kun så den oprigtigste glæde, men intet spor af uro eller ængstelse, sagde han med dæmpet stemme: ”Du har altså endnu intet set – jeg lever da i det mindste til næste fuldmåne oprinder”.

”Jo, jeg har set mange herlige ting, fader!” – svarede Victor, uden at forstå, hvad han sigtede til – ”jeg har set en hel ny verdens liv i Paris; men hvorfor måler du dit liv med så kort en målestok? Du er jo, som alle siger, næsten fuldkommen helbredet!”.

”Men jeg har halvfjerdsindstyve år på ryggen og gravens mindelser i de tunge lemmer” – svarede den gamle. – ”Mit hoved er, Gud ske lov, frit, og min sjæl er nu, efter mange års kamp, rolig; men mine fødder er omsnoede af dødens reb. Livet i mit øje og på min tunge tilhører dog ikke denne forgængelige verden. Vel at du kom, min kære, eneste søn! Mange dage gør jeg ikke regning på her. Når vi har fuldmåne igen, kan du måske bedre udmåle mit timelige liv, end jeg selv og alle læger i verden. Så kan du måske have et vigtigt ord at sige mig, og jeg et lige så vigtigt at sige dig”.

”Nu forstår jeg dig – nu husker jeg eventyret, du fortalte mig om vor formentlige familievision; men vær rolig for det! Jeg er sikker for slige fantasterier: De hører lige så lidt til min tid, som til min tro, friske natur. Tænk nu kun ikke på slige sværmerier! men lad os nyde glæden over dit liv og din tilbagevendte sundhed sammen! Jeg kunne nu mere dig med de mange lystige eventyr, jeg har oplevet, og meddele dig de store, frigørende ideer, jeg skylder min lykkelige tidsånd; men jeg ved jo nok, det er dig en forargelse. Til at læse det forrige århundredes andægtige bøger for dig duer jeg ikke. Vidste jeg nu kun, hvad jeg kunne fornøje dig med!”.

”Vil du glæde mig, min søn!” – sagde den gamle alvorligt, og hans milde ansigt blev mørkt – ”så sig blot intet ringeagtende eller letsindigt ord om, hvad du ved der er mig helligt og dyrebart, og meddel mig intet af dit liv eller dine forestillinger og hvad du kalder din tids store ideer, som kan forstyrre den fred, jeg nu endelig nyder! Jeg skal heller ikke mere til unytte besvære dig med, hvad du kalder mine sværmerier. – Beskriv mig kun, hvad herligt og skønt du har set i Guds store natur og den menneskelige kunsts og videnskabs helligdomme!” – vedblev han i mildere tone – ”derfor har jeg endnu levende sans, og det er den eneste sfære, hvori vore sympatier kan mødes. Sig mig dog allerførst én ting! – er dit hjerte frit? eller har du tænkt på at gifte dig?”.

”MeinHerzistwieeinTaubenhaus!

Die Eine fliegt herein, die Andere heraus” –

– svarede sønnen muntert. – ”Jeg er forelsket i det hele smukke køn; men på at fængsle en enkelt elskerinde ved nogen kontrakt, har jeg ikke tænkt endnu. Har du måske et godt parti at foreslå mig, til stamhusets bevarelse, og for at vort højadelige navn ikke skal uddø med mig?”.

”Er ægteskabet dig kun en kontrakt, som kan sluttes og opløses efter overenskomst og – efter vor tids frivole anskuelser, vel også uden at forstyrre hvad I kalder andre naturlige og behageligere forhold”, svarede faderen med bitter alvor – ”så vil jeg kun ønske, at du aldrig, for at bevare vort navn i verden, vil vanære det hellige og gøre nogen sjæl ulykkelig. Lad stamhuset længe nok styrte sammen over vore grave og lad vort navn udslettes i den næste slægt, når det ikke kan opretholdes af et friskt, ædelt skud på vor stamme, som kan udsone” – –

Faderen tav pludselig. Sønnen tav også; han mærkede, at han allerede mod sin vilje havde krænket den gamle i en af hans yndlingsideer. Intet var Grev Maximilian mere forhadet end talen om de såkaldte ”gode partier” i de højere stænder, som kun havde en beregning af ydre fordele til formål; hans

eget valg havde været en udelukkende hjertesag, skønt det vel ikke var faldet udenfor hans adelige stand. I sin høje alderdom havde den gamle greve bevaret en vis romantik i følelsen, der mere og mere syntes ham forsvunden hos den nye tids ungdom, uagtet man havde løsrevet sig fra de aristokratiske lænker. På rang og stand så den moderne ungdom nu ikke; men den herskende "libertinage¹" havde næsten gjort ægteskabet til en ligegyldig sag. At Grev Victor delte denne anskuelse, kunne han ikke skjule.

Efter de første dages ophold på den gamle, mørke familieborg, begyndte den unge, livslystige greve allerede at lide af en utålelig kedsomhed, som han forgæves søgte at adsprede ved jagtpartier og besøg hos nogle stive, gammeldags adelsfamilier i omegnen. Han længtes nu kun efter at se faderen fuldkommet rask, for atter at styrte sig ind i det frie forlystelseslivs store strøm og foretage den påtænkte rejse til Italien. En aften var han kommet silde hjem fra et besøg på en herregård i omegnen, hvor han havde underholdt sig med på en gang at gøre "fint cour" til to af husets smukke døtre, medens han tillige havde fundet lejlighed til et mindre fint, såkaldt "galant eventyr" med en af deres kammerpiger. Hans fader var for længe siden gået til sengs; men Victor hørte af den gamle tjener, at han havde været usædvanlig oprømt og vel tilpas. Den unge herre sad endnu en time efter midnat på sit værelse, medens han bladede i et bind af den franske encyklopædi, hvis frivole ideer var blevet hans største nydelse. Den nylig kulminerede fuldmåne kastede sit lys ind til ham i sovekamret gennem de gotiske buevinduer, da tjeneren forlod ham og han endelig lukkede sin dør, slukkede vokslampene og lagde sig til hvile. Tjeneren, hvis kammer grænsede umiddelbart til den unge greves, lå i sin første søvn, da han vakttes ved en besynderlig lyd, der lignede et dæmpet, uhyggeligt skrig i Grev Victors sovekammer. Han fór op og lyttede; men alt var nu igen stille. Der blev ikke ringet, og døren var, som sædvanlig efter parisisk skik, lukket i lås. Tjeneren troede, han måtte have drømt, og lagde sig atter til at sove.

Da den unge greve næste morgen trådte ud af sit sovekammer, var han dødbleg. Håret flagrede vildt om hans pande, og han var næsten ukendelig. Han svarede ikke på noget spørgsmål til sit befindende, men ravede som en drømmende lige til faderens sovekammer, uagtet tjeneren forsikrede, at den gamle herre sov endnu. Sønnen trådte derind og blev længe stående tavs og betragtede med et vildt stirrende blik den slumrende olding, der syntes at nyde den roligste søvn. Der var et udtryk i den gamle greves ansigt, som vidnede om den lyksaligste drømmetilstand; det var ligesom han ved en

---

¹ ∅: *Libertiner og Libertinisme; moralsk frigjorthed; udsvævende livsførelse; letfærdighed; ryggesløshed*, jf. ODS

indre, højere sans levede i beskuelsens verden. Endelig opslog han sine store, alvorlige øjne og så sønnen ved sit leje. Ved det første blik på den unge mands blege ansigt og vildt stirrende øjne, drog den gamle et dybt suk og foldede sine hænder. ”Du har altså set det i denne nat, min søn!” – sagde han roligt, men med bevæget røst – ”du ved nu timen, jeg skal berede mig på – velan, nævn mig den! – Jeg er færdig, når Gud vil. – Jeg er beredt. – Men du, min forvildede, ulykkelige søn!” – vedblev han deltagende – ”du var kun lidet beredt til at se ind i den store verdensorden, som du fornægtede. – Fat dig, og grib nu den eneste hånd, der er udstrakt til din og alles redning! – Grib den med fasthed og kraft og fuldfør i et nyt levnet, hvad jeg kun skulle forberede, men ikke havde ret og magt til at fuldføre! – Se nu den retfærdighed og den fred, der overgår al lov og forstand, og du skal ikke forgå i den dybe afgrund, du svimler ved, under din gøgleverdens ruiner!” – Den gamle havde under disse ord rejst sig halvt op i lejet; han greb med den venstre hånd en rulle papirer, der lå under hans hovedgærde, medens han opløftede den højre hånd mod sønnens hoved, der havde bøjet sig, uden at dog hans stive, næsten trodsige stilling forandrede sig.

”Knæl, knæl, min søn!” – sagde den gamle – ”og lad mig indvie dig til vor slægts nye liv i dig og til den store hemmelighed, jeg skal betro dig inden du udsiger min dødstime! Lad mig velsigne dig, før jeg går herfra til at se med åndens øje, som vore fædre velsignede deres sønner i troen på den retfærdige og alforbarmende dommer!”.

Nu var det først som den unge greve kom til en slags bevidsthed: Han så sig om til alle sider; men hans forvildede miner tilkendegav, at han enten ikke havde forstået faderens ord, eller at de havde klinget ham som den absurdeste latterlighed. Han udbrød pludselig i en skingrende latter, som idelig kom igen, hver gang han ville åbne munden for at tale.

Faderen drog stærkt i klokkestrengen. ”Bring min søn til sengs og hent lægen!” – bød han med rolig fatning de tililende tjenere. – ”To af jer bliver bestandig hos ham og giver nøje agt på hvert ord, han siger. Nævner han et ord, der gælder mig, vil jeg vide det øjeblikkelig! – Så snart han er ved samling, må jeg tale med ham! Gud hjælpe dig, min ulykkelige søn!” – sagde han derpå og strakte endnu engang hånden ud imod sønnen; men uden at høre eller forstå det og uden tegn til nogen fornuftig tanke, lod den unge greve, under den vedvarende krampagtige latter, sig føre ud af faderens sovekammer til sit eget, hvor der straks blev sørget for at bringe ham til sengs, og hvor han snart af lægen blev taget under formelig behandling som sindssvag. I to nætter og dage lå han søvnløs, uden at sige et ord; kun af og til

kom hans krampelatter igen, medens han med synlig spænding stirrede på sit lommeur, som han næsten hver time trak op, ligesom om han frygtede for, det allerede var udløbet. Den tredie nat var han af udmattelse faldet i søvn; men nogle timer efter midnat fór han pludselig op, lo atter forvirret og stirrede på uret. Timeviseren stod mellem to og tre og minutviseren nærmede sig udløbet af den halve time. For første gang overvandt han den krampagtige latter og råbte nu med voldsom stemme: ”Løb, løb til min fader! Sig: Timen er kommet – og halvt udløbet! Men, det er galskab!” – Han brast atter i latter og sank afmægtig tilbage i sengen. De to tjenere var til stede. Den ene blev hos ham; den anden gik øjeblikkelig ind i den gamle greves sovekammer for at opfylde både hans og sønnens befaling, uagtet han antog de nylig udråbte ord for en ytring af vanvid eller feberfantasi.

Den gamle herre havde vel ikke forladt sit leje siden hint rystende optrin med sønnen; men lægen havde forsikret, at han ikke var farligt syg. Da tjeneren nu åbnede døren til den gamles sovekammer, fandt han ham siddende vågen, halv oprejst, i sengen, med den opslagne Bibel på sit skød og en del dokumenter, som han var i færd med at lægge i et omslag og forsegle. Natlampen stod på et lille bord ved siden. Dagen forud havde han ladet sig give sakramentet og haft en lang, hemmelig samtale med landsbypræsten. Da tjeneren nu stod med et lys i hånden i den åbnede dør, faldt straks den gamle greves blik på hans stærkt oplyste ansigt, som tjeneren selv i spejlet kunne se så blegt og forskrækket ud, uagtet han havde bestræbt sig for at påtage sig en rolig og ubekymret mine.

”Timen er kommet!” – sagde den gamle roligt i en spørgende tone. –

”Ja, herre greve! – og halvt udløbet!” – svarede tjeneren med bævende stemme – ”det bød nu den unge hr. greve mig at sige – men han – –”

”Han ler måske endnu, men ikke af glæde” – afbrød den gamle ham. – ”Gud lade ham lære at græde af den rette sorg! Så kan glæden komme endnu. – Kald på præsten!” – vedblev han – ”Lad alle husets folk træde herind!” – Grev Maximilians ansigt så nu pludselig ud som en døendes. ”Hvis min søn ikke ler mere” – tilføjede han med mat stemme – ”så sig til ham: I denne time dør Grev Maximilian, majoratsherren af Gravenskjold, og har et vigtigt ord at sige sin eneste søn!”

Tjeneren brast i gråd, men hilste tavs og adlød hastigt. Få minutter efter var Grev Maximilians sovekammer opfyldt med alle hans tjenestefolk. Lægen og præsten var også tilstede; men sønnen savnedes – han lå atter i sin krampelatter. Den gamle rakte præsten en forseglet pakke med udskrift: ”Til

majoratsherren, Grev Victor Amadæus af Gravenskjold” – og med påtegning: ”At overlevere ham, når han er ved samling”.

Med dæmpede stemmer, ofte afbrudte af gråd, sang husfolkene den salme, deres gamle, kære herre havde forlangt; og efter nogle opbyggelige ord af præsten rejste den døende greve sig endnu engang højt op i sengen og velsignede dem alle – derpå faldt han tilbage og syntes at sove; men han åbnede ikke øjnene mere, og inden timen var udrundet, var han hensovet.

~~~~~

Først seks uger efter Grev Maximilians død var den nye majoratsherre, Grev Victor af Gravenskjold, således kommet til sin samling, at han kunne forstå, hvad der taltes til ham og selv ytre en sammenhængende tanke; men hans nervesystem var så gennemrystet, at hans hele foregående liv ligesom lå i stykker og stumper for ham. Selv anledningen til hans sygdom var ham ubekendt. At hans fader var død og begravet, hørte han med oprigtig sorg. Han erindrede vel, at han i Paris havde fået brev om faderens sygdom og derpå med stor hast var rejst hjem; men at det gamle familiesagn atter og ved hans egen erfaring havde stadfæstet sig, syntes han ikke at være sig bevidst, og ingen i hans omgivelser vovede heller at ytre det mindste om en sådan formodning. Efterhånden kom hans sjælskræfter tilbage. Livet og dets nydelser fik daglig større tillokkelser for ham; men der var blevet en skygge tilbage i hans sind, som han omhyggeligt skjulte for enhver. Han havde fået en umådelig rædsel for døden, og han bortfjernede nu alt, hvad der kunne fremkalde tanken derom. For fuldkommen at tilbagevinde sin sundhed, besluttede han at rejse til et bad i Tyskland og lade godset bestyre ved sin forvalter. Da han stod rejsefærdig og vognen holdt for døren, overrakte præsten ham den forseglede dokumentpakke fra hans afdøde fader. Han brød hastigt seglet og åbnede pakken, men fandt den forsynet med et andet, ligeledes forseglet omslag, hvorpå der stod skrevet med faderens hånd: ”At åbne af Grev Victor Amadæus af Gravenskjold, når hans indre øje er opladt og han har sin faders tro – eller når hans dødstime er ham forkyndt”.

Han læste disse ord og blegnede. – Han greb pakken med krampagtig heftighed og kastede den uåbnet ind i et brandfrit jernskab i muren, der benyttedes til gemmested for en del gammelt sølvtøj. Han lukkede den store, dirkefrie lås, drejede nøglen to gange om og forvarede den hos sig; derpå

sprang han i vognen; den rullede bort, og en besynderlig halvkvalt latter genlød fra vognen og tabte sig under larmen på brostenene.

I hele fem år stod hans gamle, mørke fædreborg øde og forladt.

~~~~~

I sommeren 1804 var der en stor fest på Gravenskjoldhus. Grev Victor var kommet hjem og holdt bryllup. Han var nu tredive år gammel. Han havde et særdeles livligt og muntert udseende. Han bar en fremmed diplomatisk uniform, prydet med nogle udenlandske ordenstegn. Hans brud var en glimrende skønhed. Hun talte fransk og italiensk. Hun var en berømt danserinde fra St. Carloteatret i Neapel¹ og af et noget tvetydigt rygte. Hun havde gjort rejsen alene med den unge greve, som hans "amica", og de havde en søn på omtrent tre-fire år med dem, som på forældrenes bryllupsdag blev lyst i kuld og køn og legitimeret som stamherre. Vielsen foretoges i det grevelige kapel. Ligesom for at trodse den offentlige mening, havde Grev Victor til dette bryllup indbudt hele omegnens gamle, stive noblesse² tillige med alle godsets præster og desuden en del lystige unge herrer fra hovedstaden og adskillige ved skønhed og talent udmærkede danserinder og skuespillerinder, som just ikke var bekendt for deres strenge sæder.

Det var som det gamle, mørke slot var forvandlet til et offentligt forlystelsessted. Komedier, baller, koncerter og maskerader afvekslede med jagtforlystelser, væddeløb, lystige computationer³ og alle slags hasardspil. Fremmede drog ind og ud som på et hotel. Hver dag var der åbent taffel. Alle gårdens ekvipager og heste var til gæsternes tjeneste, og store summer blev inddraget for at tilfredsstille alle fordringer til et næsten fyrsteligt hofhold. Grev Victor og hans skønne gemalinde syntes at kappes om fortrinet i at opfinde nye og sindrige forlystelser. Uagtet den yppighed, det letsind og den frivolitet, der karakteriserede selskabslivet på denne glædesborg, var dog den fineste smag og skønhedssans så vidt muligt til stede. Selv det moralsk forkasteligste overslørede således med gratiernes fine flor, at enhver fest og forlystelse var en triumf for ånd, vid og talent. — Således gik sommeren hen

---

¹ *Teatro di San Carlo*. Teatret eksisterer stadig. Ingemann besøgte Neapel i marts 1819. I rejsefællen *Provst Frederik Schmidts Dagbøger*. Udgivet ved Ole Jacobsen og Johanne Brandt-Nielsen, bd. II, 1817-1819, Kbh. 1969, kan man læse, at de besøgte flere teatre i Neapel, også nævnte

² Adelige; adelskab

³ Drikkegilder

som en næsten uafbrudt række af muntre festdage, og da vinteren kom, fortsattes dette liv med lige så megen yppighed i grevens store familiepalæ i hovedstaden.

Den rige, muntre Grev Victor syntes, til trods for den nye alvorlige retning, tidsånden havde taget i begyndelsen af det nittende århundrede, at ville fastholde sin ungdoms livsanskuelse, i de franske encyklopædisters smag, og i det mindste gennemføre den i sit privatliv, medens det ikke lå i hans indolente¹ natur at bekymre sig om politikken og statsforholdene. Det sikreste og rigeste nydelsesliv i det længst mulige tidsrum, uden hensyn til en fremtid, hvori han ikke personlig skulle deltage, og med fjernelse af enhver mørk ubehagelig tanke – først og fremmest den ham så gruelige dødstanke – var blevet opgaven for hans liv. Han havde dannet sig en slags livsfilosofi, som han dog ikke alene skyldte de franske encyklopædister, men som han, ved på sin måde at holde skridt med tiden, havde givet et vist klassisk æstetisk hold, medens han med franskmændene betragtede grækerne og romerne som mønstre for enhver tids dannelse og med tyskerne optog så meget af den nye romantiks og naturfilosofis ånd, som lod sig forene med den frieste og behageligste eudaimonisme². Han priste derfor også Goethe³ som en tidens profet, der skulle tilbageføre menneskeslægten til naturen og den klassiske alderdoms gudeliv – og for ikke som ateist at træde i ubehagelig opposition med den nye alvorlige retning i tiden, talte han undertiden med en slags høflig opmærksomhed om ”guderne”, ligesom Goethe ofte i sine poesier, medens dog Wieland⁴, blandt de tyske digtere, og Voltaire⁵ og Diderot⁶, blandt de franske skribenter, var hans yndlingsforfattere. – Den uforsigtighed, hvormed han i sin tidlige ungdom havde ødslet med sine kræfter og sin sundhed, søgte han nu at råde bod på ved et omhyggeligt studium af alle de skrifter, der foreskrev regler for sundhedens, livets og skønhedens bevarelse under det mindst begrænsede nydelsesliv. I moralsk og religiøs henseende betragtede han alle skrupler som fordomme fra en mørk barbarisk tid, der lå mellem vort århundrede og grækernes blomstrende periode, og han talte undertiden, som en vismand af Epicurs skole, endog om død og afholdenhed, men som klogskabsmidler til en forhøjet og forfinet nydelse.

---

¹ ∩: Indolent; Iflg. ODS ofte på grund af fornem overlegenhed

² Lære, der ser lykke og trivsel som det højeste gode; øjeblikkelig nydelse

³ Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), tysk forfatter, videnskabsmand og filosof

⁴ Christoph Martin Wieland (1733-1813), tysk digter, oversætter og udgiver

⁵ Voltaire (pseudonym for François-Marie Arouet) (1694-1778), fransk forfatter, filosof og dramatiker

⁶ Denis Diderot (1713-1784), fransk forfatter og filosof

Grev Victors søn, den unge legitimerede stamherre, var født natten mellem den trettende og fjortende januar 1801. Faderen havde, ifølge den katolske moders ønske, kaldt ham, efter begge disse dages helgener, Felix Hilarius, og han så deri selv en lykkelig forbetydning for den muntre lyksalighedshelt, han i denne søn ville opdrage. Sønnens opdragelse overlod han dog snart til en huslærer, men med den udtrykkelige betingelse at udelukke af drengens tankekreds enhver forestilling, der kunne formørke hans friske, muntre ungdomsliv ved drømmerier om en skummel ånde verden eller ved den stygge tanke om død og forgængelighed. Ikke engang ordet død måtte nævnes i barnets nærværelse. Grev Victor selv havde bortfjernet fra sit palæ ethvert kunstværk, som kunne erindre om døden, eller havde nogen religiøs betydning. Han havde omgivet sig med lutter smilende billeder af det muntre græske liv og med de yppigste malerier af den nyeste franske skole. Det gamle gravenskjoldske våben, der forestillede et skjold med et gravmonument og et dødningehoved over to korslagte dødningeben i sort felt, havde han ladet udslette alle vegne, hvor det fandtes, og i sit segl havde han ladet gravmindet forandre til en rosenbusk, dødningehovedet til en amorin og dødningebenene til sommerfuglevinger. Med dette symbol syntes han dog at ville antyde et svagt håb om noget vedblivende, men psychevingerne på amorinhovedet indeholdt selv tvivlen; når man nøje betragtede de såkaldte øjne på denne sommerfuglens prydelser, så man en hel række figurer, der lignede spørgsmålstegn. Grev Victor læste ikke engang noget blad, hvori dødsfald anmeldtes, og gik aldrig ud på en tid eller ad en vej, hvor han kunne vente at møde et ligtog, ligesom han undveg både kirker, kirkegårde og alle de steder og personer, som kunne fremkalde den forhadte dødstanke hos ham.

Uagtet den rige majoratsherre i øvrigt syntes at være den lykkeligste og muntreste mand af verden og var omgivet med alle mulige midler til et glad nydelsesliv, led han dog tillige af et andet onde, som han bestræbte sig for, så vidt muligt, at holde hemmeligt for alle – kun hans læge og en gammel tjener måtte vide det. – Den første fuldmånenat i hver måned havde han et anfald af det vanvid og den ubetvingelige krampelatter, som han første gang havde været angrebet af tre dage før sin faders død, i januar 1799. Hver måned, når det var fuldmåne, lukkede han sig inde den hele nat med lægen og den gamle tjener. Næste dag så han gerne bleg og medtaget ud og holdt sig stille; men den anden dag derefter havde han gerne et stort, glimrende selskab, hvori den største munterhed og de mest udsøgte forlystelser fandt sted. Hver januar måned måtte han dog underkaste sig en længere

karantæne; da varede sædvanligvis hans sindssvaghed over otte dage. Uagtet al hans omhu for at skjule denne sygdom, der havde noget besynderlig uhyggeligt ved sig, var det dog temmelig bekendt og skal i særdeleshed have virket voldsomt på hans gemalinde, der engang havde overrasket ham i denne tilstand. Hun havde desuden fået religiøse skrump, som katolikinde, over sin forbindelse med en ”kætter”. I det fjerde år af deres ægteskab havde hun forlangt skilsmisse – og var rejst tilbage til sit fædreland med en anelig årlig pension. Dette havde dog ikke længe forstyrret Grev Victors muntre liv. To gange senere havde han forsøgt sin lykke som ægtemand, men med lidet held. Felix var hans eneste søn. Ingen af hans to sidste gemalinder havde været ham tro. Han pensionerede i året 1820 tre fraskilte gemalinder, medens han levede uden formeligt ægteskab med en ung, letfærdig elskerinde – og lod husmoderens forretninger besørge ved en ældre dame af sin familie.

Grev Victor havde nu opnået sit halvtredsindstyvende år. Hans frivole grundsætninger og hans uregelmæssige levned var vel ikke undgået streng dadel; men han var rig og førte et glimrende hus. Han besad desuden en høj grad af finhed i smag og dannelse og gjaldt for et vittigt hoved af første rang; han var en livlig og underholdende selskabsmand, og hvad man end havde at udsætte på hans levned og grundsætninger, fandt man ham dog altid højest tiltrækkende og uimodståelig. Hvad der især vandt ham mange beundrere, var hans store gave til at fremhæve det latterlige, og på en vis godmodig måde, hvorved han altid morede, uden at fornærme. Han var tillige i højeste grad gavmild og frisindet og var lige så langt fra at påtrænge nogen sine meninger, som at ivre mod andres. Når man så hans ansigt, uden at høre hans ord, skulle man ofte tro, at det var de mest opløftende ideer, der udstrømmede fra hans godmodigt smilende læber, når det netop var frivoliteter i Diderots og Voltaires forbildede smag, han underholdt sine gæster med. Det eneste menneske, som han fandt betænkelighed ved uforbeholdent at ytre sig for, og som han følte en vis undseelse ved at tale med, var hans søn Felix, der nu allerede var over tre og tyve år gammel og havde udviklet sig i en ganske anden retning end faderen. Han var blevet student i 1817. Uagtet han dengang var for ung til ganske at kunne følge den retning, filosofien, fornemmelig ved Fichtes¹, Schellings² og Steffens’³ indvirkning, havde givet de akademiske studier, havde dog den nyere tids videnskabelighed og det nittende århundredes poetiske ånd allerede

---

¹ Johann Gottlieb Fichte (1762-1814)

² Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling (1775-1854)

³ Heinrich Steffens (1773-1845)

dengang slået rod i hans sind. Siden havde han med begejstring fulgt ethvert betydende opsving i denne for hans fædrelands litteratur mærkelige periode. Han havde som barn været fjernet fra de daglige selskaber i faderens hus og været ganske overladt til en særdeles dygtig hovmester, på hvem Steffens havde haft en væsentlig indflydelse. I denne lærers værelser tilbragte den unge stamherre sin meste tid. Da han, som student, fik fri rådighed over valget af sit selskab og sin omgangskreds, fandt han en så afgjort modbydelighed for livet og tonen i sin faders hus, at man næsten aldrig så ham der, medens faderen dog altid behandlede ham som en selvstændig ung mand og respekterede hans meninger som tilhørende en ny tid, der af Grev Victor med en vis ironisk tolerance indrømmedes samme ret og frihed, som han selv fordrerede. Efter et par alvorlige disputer mellem fader og søn om moral og religion, om poesi og filosofi, aftalte de ligefrem aldrig mere at mødes på disse tankens og følelsens kamppladser, og de holdt ord. Talen mellem dem var siden altid kun om ligegyldige ting eller hvad der vedkom majoratet og dets bestyrelse.

Ved sit overdådige levned havde Grev Victor bragt sine finanser i uorden, og han så sig kun i stand til fremdeles at føre det store hus ved oftere at pådrage majoratet gæld. For at erholde lovlig tilladelse dertil, behøvede han sin søns indvilligelse som stamherre. Den føjelighed, hvormed sønnen altid opfyldte slige ønsker af faderen, anså Grev Victor dog mere for svaghed end for noget bevis på sønlig kærlighed; han følte sig derved tillige i en slags afhængighedsforhold til sin søn, hvad endnu mere bidrog til at fjerne dem fra hinanden.

Uagtet Grev Victor aldeles forkastede sagnet om det varslende syn i hans familie, som et latterligt fantasteri, der dog engang skulle have smittet ham selv og pådraget ham den periodiske sygdom, hvoraf han endnu led – kunne han dog næsten aldrig se sin søn Felix uden uvilkårligt at tænke på sagnet og på den dødsdom, han måske engang ville komme til at høre af sønnens mund, hvis Felix overlevede ham og måske engang blev grebet af samme profetiske vanvid, som det sælsomme sagn tillagde alle stamherrerne i familien, og som han selv dog nu dunkelt syntes at erindre noget af fra de dage, der gik forud for hans faders død.

Denne uhyggelige forestilling, der var sammenknyttet til Grev Victors hemmelige gru for døden, som for ham var evig tilintetgørelse, fremkaldte en uovervindelig skyhed hos ham for sønnen. Vel troede han, at den unge stamherre selv var aldeles uvidende om familiesagnet, og han havde i sønnens barndom strengt forbudt, at der nogensinde måtte tales derom af

tjenestefolkene; dog syntes han i de sidste år at have læst noget i sønnens øjne, der røbede en hemmelig kundskab derom og selv en hemmelig tro på dette ham lige så forhadte, som, efter hans overbevisning, overtroiske og urimelige eventyr.

Den unge stamherre havde kun været syv år gammel, da hans forældres skilsmisse indtraf. Moderen havde han aldrig siden set; men han havde beholdt en klar erindring om hendes skønhed og kærlighed til ham. At han i de tre sidste år havde stået i brevveksling med hende, var faderen ubekendt; men Grev Victor så ikke aldeles fejl, når han i sønnens blik troede at læse et hemmeligt bekendtskab med det gådefulde sagn i familien og dets tragiske indflydelse gennem flere slægtled. I sine breve havde moderen betroet Grev Felix hvad hun vidste derom og med skrækkelige farver skildret ham den rædsel, hun havde været gennemrystet af, da hun engang, af omhu for hans faders liv, trods det strenge forbud, var trådt ind til ham i hans periodiske vanvidstilstand, og hvorledes hun da af de enkelte ord han i sin krampelatter udstødte, i forbindelse med hvad hun havde hørt af andre, var kommet til den overbevisning, at Grev Victor selv engang havde haft den vision, der som en rædsom forbandelse forfulgte den hele slægt. Hun havde tillige betroet sønnen, hvorledes hun efter den tro, hvori hun var opdraget, havde betragtet sin forbindelse med en kætter og ateist som en brøde, hun nu kun i sin egen kirkes skød kunne udsone, og hun havde ofte besvoret sin søn at opgive sit protestantiske kætteri og gå over til den ene saliggørende kirke, som det sikreste middel til hans frelse også fra den forbandelse og det dæmoniske vanvid, han ved sin fædreneslæggt var inddraget i. Moderens meddelelse havde gjort et voldsomt indtryk på den unge stamherre. Uagtet hans religiøse overbevisning ikke derved rokkedes, bidrog dog bevidstheden om den uhyggelige hemmelighed, han var blevet indviet i, til at fjerne ham fra faderen, hvis anskuelse af hele tilværelsen han med dyb smerte beklagede og hvis dødsgru nu var ham begribelig.

Således havde forholdet udviklet sig mellem fader og søn, da den unge Grev Felix i året 1825 besøgte universitetet i Halle. Ved sin hjemkomst først i januar 1826 fandt han ikke sin fader i hovedstaden. I de senere år havde Grev Victor, for bedre at undgå opsigt, tilbragt hele januar måned, hvori hans længst vedvarende sindsforvildelse indtraf, på Gravenskjoldhus, under påskud af forretninger med godsbestyrelsen. Sønnen havde aldrig set ham i denne tilstand. Denne gang var det heller ikke faderens ønske at ses af ham efter hans hjemkomst, før han selv, som han håbede, i februar måned kom helbredet tilbage til hovedstaden; men Grev Felix havde straks efter

hjemkomsten fået et alvorligt vink af den gamle, tro tjener om faderens sundhedstilstand, der efter nogle foruroligende anfald forekom ham betænkeligere end sædvanlig. Den unge greve vidste, hvor nødig faderen så ham eller nogen fremmed, når han blot følte den mindste upasselighed; men ved tjenerens ytring og hemmelighedsfulde mine var han blevet ængstelig. Han mærkede nu først selv en langt større hengivenhed hos sig for faderen, end han hidtil havde været sig bevidst – kort efter sin hjemkomst forlod han derfor hovedstaden – og indfandt sig en aften sent på Gravenskjoldhus, hvor han, uden faderens vidende, lagde sig ind på et værelse, der stødte umiddelbart til faderens sovekammer. Hans hensigt var her at holde sig skjult, for at være til stede i hvilket øjeblik der skulle indtræffe noget farligt tilfælde.

Allerede den første nat hørte Grev Felix gennem den tillukkede dør til faderens sovekammer en besynderlig mumlen, som i førstningen var ham aldeles uforståelig, men efterhånden klang ham, med hans faders stemme, som en forvirret blanding af anråbelse til en usynlig magt og gudsfornægtende ytringer, hvis bizarre selvmodsigelser mere og mere antog en ironisk karakter og idelig afbrødes af en dæmpet uhyggelig latter. Han genkendte i disse udbrud afbrudte levninger af den humor og det glimrende vid, hvormed hans fader sædvanligvis underholdt sine venner, og en til fortvivlelse grænsende gru for tilintetgørelse. Først sent ud på natten blev der stille. Han havde hørt fodtrin og enkelte ord af lægen til den gamle tjener, hvoraf han sluttede, at man havde givet den syge et opiat¹.

Næste morgen underrettede Grev Felix lægen om sin nærværelse og udbad sig tilladelse til, i den gamle tjeners sted og i hans søns dragt, at måtte våge hos faderen om natten. Det unge menneske var omtrent af samme alder og højde som Grev Felix og havde i den senere tid fået tilladelse til at deltage i grevens opvartning. Imod dette forslag havde lægen vel nogle betænkeligheder; men da han så den kærlighed og rørende omhu, hvormed sønnen kun syntes at finde nogen beroligelse ved personlig deltagelse i faderens pleje, gav han efter og lod næste nat Grev Felix våge ved den syges seng, medens han dog selv med den gamle tjener blev i det næste værelse.

Forklædningen narrede aldeles den syge. Han antog Felix for den gamle tjeners søn og kaldte ham Martin, hver gang han vågnede og behøvede nogen hjælp. I denne nat var imidlertid den syges tilstand påfaldende bedre. Det var ligesom sønnens stemme, der havde en besynderlig velklang, virkede magisk på faderens fantasi og tilbagekaldte behagelige erindringer fra hans ungdom

---

¹ Opiumholdigt lægemiddel

og første kærligheds dage. Såvel sønnens stemme som hans øjne havde en påfaldende lighed med hans skønne italienske moders. Hver gang Grev Victor blev urolig og begyndte den uhyggelige mumlen, hvori frivole ytringer og sig selv parodierende bønner blandede sig med den fatale krampagtige latter, lagde Felix sin hånd sagte på faderens hoved og sagde nogle kærlige, beroligende ord, medens han i stilhed bad inderligt med dybt bevæget hjerte. Nogle gange traf faderens forvirrede blik under disse stille bønner sønnens øjne, og det var ligesom han så ind i et fredens og kærlighedens paradis, som han kun i sine uskyldigste barndomsdrømme havde anet. Efter et sådant indblik i sønnens sjæl, hvis nærværelse han dog var langt fra at tænke på, faldt Grev Victor gerne i en mild og rolig søvn og han var et helt døgn fri for de sindsforvirrende angreb. Med glad overraskelse bemærkede lægen denne helbredende virkning af sønnens nærværelse og så snart han så, den farlige krise var overstået, bad han Felix bortfjerne sig. Grev Victor følte sig snart fuldkommen helbredet og vendte tilbage til hovedstaden, hvor han nu troede, for første gang at gense sin søn efter hans hjemkomst fra Halle. Den besynderlige uro og den kulde, hvormed han for nogle år siden havde betragtet den unge stamherre, syntes nu at vige for en ham hidtil ubekendt interesse og velvilje. Han talte nu gerne med sønnen, også om alvorlige ting; han indlod sig endog ofte i en slags filosofiske betragtninger med ham om tilværelsens natur og væsen, medens han gerne ville vide, hvad de nyeste filosoffer tænkte om det, og om de havde bragt det videre end den kritiske filosofis heroer i hans ungdom med hensyn til et beroligende resultat af spekulationerne over ”individualitetens degeneration eller personlighedens palingenesi¹”. Kun i sådanne lærdklingende skoleord ville han, ligesom maskeret, nærme sig hvad der egentlig lå ham på hjertet og måske af sin søn få noget af et system at holde sig til, når det svimlede for hans indre øje ved tanken om tilintetgørelsen.

Grev Felix var vel lige så lidt som hans fader noget egentlig spekulativt hoved, og hvad han kunne meddele af sine filosofiske hæfter fra universitetet i Halle var så langt fra at tilfredsstille den aldrende encyklopædistskolar, at det gerne blev genstand for hans endnu ofte lunefulde ironi; men den unge Grev Felix havde en sådan sikkerhed i, hvad der gennem følelsen var indtrådt i hans bevidsthed, at intet sofisteri – og endnu mindre nogen spøg med hvad der var ham sandhed – kunne rukke hans overbevisning. Undertiden kunne han sige dybsindige og slående ting med sprudlende liv og begejstring; men hans bevisførelse havde aldrig den strenge abstrakte

---

¹ Tilblivelseshistorie

form; den var ofte kun en række af stærke, gribende billeder; og tit bevægede de ham selv i den grad, at der kom ham tårer i øjnene, især når tanken eller billedet førte ham ind i forestillingen om den store, guddommelige kærlighed og dens uendelige åbenbarelse i universet og den hele tilværelse.

”Drømmer og fantast, som du er blevet!” – udbrød Grev Victor en dag, da sønnen således havde givet sig luft, og betragtede den begejstrede unge mand med velbehag – ”det klæder dig godt, og det klinger ret smukt; men det er i grunden dog kun en med kristelige lapper maskeret panteisme, som til sidst ikke fører stort videre end den filosofi, man i min ungdom bebrejdede de franske tænkere som ateisme. Hvad der skal være religiøst i jeres moderne visdom, er mig uklart, tåget og konfust; ret beset er det dog også kun symbolik. Nej, da var der dog mere hold og konsekvens i min faders gammeldags bornerte kulsvietro; den levede og døde han i med en god portion amnestueovertro oven i købet. – Havde jeg ikke holdt så fast på min sunde menneskeforstand, at jeg nær havde knuget den i smuler, havde han gjort mig til en åndeseer¹ i sine sidste dage”. – Nu fortalte Grev Victor første gang sin søn, hvad han kunne erindre om den gamle Grev Maximilians særheder, og hvorledes han engang af lutter fromhed, på grund af et overtroisk syn, han påstod at have haft, ville have overtalt ham til at lade hele den del af majoratet, der havde været klostergoods i de katolske tider, falde tilbage til kirken eller kronen. – ”Uden mit samtykke, som stamherre og eneste arving, kunne din bedstefader ikke gøre det” – tilføjede Grev Victor – ”men jeg tog mig naturligvis vel i agt for nogensinde at gå ind på slige kostbare drømme”.

”Men det hemmelighedsfulde syn?” – spurgte Felix med spændt opmærksomhed – ”har du ikke selv engang troet at have set det?”.

Grev Victor blegnede og betragtede sin søn med store øjne. ”Hvo har sagt dig!” – stammede han – ”dog lige meget! Hvad kan man ikke tro at se, når man er syg og fantaserer? På det drømmeri vil jeg aldrig tænke, så længe jeg har min forstand. – Sligt kan man have plage nok af, når man er syg”. –

Denne samtale havde således angrebet Grev Victor, at sønnen aldrig mere vovede at berøre denne genstand.

~~~~~

¹ Ifølge ODS er en åndeseer en, som ser genfærd ved højlys dag. I vore dage vil man formentlig kalde folk med disse evner for medier og/eller clairvoyante

Det fortrolige forhold, der siden Grev Victors sidste sygdom og hans søns tilbagekomst fra det fremmede universitet var opstået mellem fader og søn, førte vel ikke til nogen væsentlig overensstemmelse mellem deres livsanskuelser, men syntes dog at have indvirket betydeligt på hele livet og tonen i det grevelige hus. Såvel ved de daglige samlingstider, som når der var selskab, var den unge stamherre nu sædvanligvis til stede, og underholdningen tog nu, som oftest, en ganske anden retning end tilforn. Medens sønnen og hans forrige lærer tillige med et par talentfulde unge videnskabsmænd, der ganske delte hans anskuelse, meget ofte førte ordet, men Grev Victor kun af og til faldt ind med et ironisk og lunefuldt indfald, når de romantiske og naturfilosofiske unge herrer blev for højrøstede i deres begejstring eller alt for fantastiske i deres romantik. Letfærdige ytringer tog Grev Victor sig i agt for, og den frivolitet, der vel ofte endnu lå skjult i hans vid og humor, syntes dog mere og mere at vige for den interesse, han fandt i at høre sin søn udtale og forsvare ideer og synsmåder, der vel stod i skarp modsætning til de nu forglemte franske encyklopædisters anskuelse og det attende århundredes åndsretning, men dog uimodståeligt tiltalte fantasi og følelse, selv hos den forrige tidsalders udbændte entusiaster. Siden sin sidste sygdom havde Grev Victor ikke mere nogen dame af tvetydigt rygte i huset, den selskabskreds, der nu samledes, hørte efterhånden mere og mere til litteraturens, kunstens og videnskabens dygtigste og interessanteste repræsentanter og til den del af den fornemme verden, der satte nogen ære i at gælde for kendere og velyndere af videnskab og talent. — Den unge Grev Felix var mere og mere blevet sjælen i dette selskabsliv, og den livlige, elskværdige stamherre var i særdeleshed damernes yndling. Medens Grev Victor nu for det meste forsløg tiden om aftenen ved spillebordet med nogle lystige, aldrende herrer af den gamle skole, vidste den unge stamherre altid at fortrylle både yngre og ældre ved en eller anden sindrig underholdning, der mere eller mindre fordrede en slags talent og satte mange selskabelige kræfter i bevægelse. I mindre kredse var han ofte selv forelæser, deklamator eller improviserende fortæller. Såvel valget af, hvad han forelæste, som hvad han fortalte, bar altid præg af en fantasi og en følelse, der fortrinsvis elskede det dunkle, hemmelighedsfulde og selv det rædselsfulde. Denne noget ensidige smag havde allerede for nogle år siden gennemgået sin modetid og var blandt den opvoksende ungdom i almindelighed fortrængt af en modsat, livslustig, realistisk, næsten fantasiløs og hjerteløs antiromantik, der havde sit tilsvarende i den lette, til dels parodierende skitsering af det

daglige hovedstadsliv, såvel på scenen som i novellelitteraturen, til dels også i musikken og i en vis nederlandsk, ideløs naturefterligning i den bildende kunst. Det var en reaktion i tidsånden mod den overspændte idealitet. Man ville nu gribe det sande i det jævne, naturlige, klare og ligefremme; men i sin yderlighed begyndte denne retning at gå over i det platte, trivielle og prosaiske. Ikke desto mindre vakte Grev Felix stor deltagelse ved sin hele personlighed og den sprudlende entusiasme, hvormed han udtrykte sig. Han havde arvet sin faders fine anstand og skikkelse; men han var noget mager og bleg. Hans sorte hår og mørke, ildfulde øjne gav ham udseendet af en sydlænder, og hans heftige bevægelser og minespil svarede dertil. Der lå undertiden et udtryk af sværmeri og fantastisk følelse i hans ofte drømmende blik, der uvilkårligt vakte en vis hemmelighedsfuld interesse, som man ikke kunne forklare sig. Såvel disse hans egenheder, som det bekendte rygte om det periodiske vanvid i familien, bragte adskillige til at trække på skuldrene, når talen var om ham, og der ymtes¹ undertiden med beklagelse om, at han vistnok også stod fare for at blive lidt forstyrret i hovedet ligesom hans fader, om han ikke allerede havde en rem af huden.

Grev Felix havde uddannet sig til embedsstanden og lagt så megen duelighed for dagen, at han få måneder efter at han havde fyldt sit 25. år, i året 1826 allerede var kommet i en anselig embedsstilling. Sin tilkommende stilling som majoratsherre syntes han aldrig at tænke på. Da han, uafhængig af majoratet, besad en fra kvindesiden arvet formue, gav han afkald på embedsgagen. Denne uegennyttighed, som han fordrede af enhver bemidlet statstjener, miskendtes af mange; det betragtedes af nogle som stolthed, af andre som affektation² og af andre som en slags begyndende galskab. Rygtet gik, at han var en lykkelig bejler til en af de skønneste og elskværdigste unge damer i landet, den nittenårige Komtesse Lindenfeldt. En gensidig tilbøjelighed mellem de unge mennesker var opstået vinteren efter hans hjemkomst i de små fortroligere aftenkredse, såvel i Grev Victors palæ, som hos komtessens familie. Når den romantisk begejstrede Grev Felix sad i de unge damers kreds og var forelæser eller fortalte dem sine fantastiske eventyr, hvori hans smukke, ædle sind og en umiskendelig sandhed i følelsen altid udtalte sig, var den seks år yngre komtesse altid hans opmærksomste tilhørerinde. Hans besynderlige forkærlighed for den hemmelighedsfulde natside af menneskenaturen og for de sjælsspændinger, en livlig fremstilling af en ubegribelig overnaturlig verden altid fremkalder, stod ganske vist i en

¹ Udtaltes; ytrede

² Unaturlighed

stærk modsætning til den muntre, livsglade Julies hele væsen og natur, men havde dog en besynderlig tiltrækningskraft for hendes fantasi og letbevægelige følelse. Komtesse Julie lyttede altid til disse fortællinger med spændt deltagelse, og når de kun ikke opløstes i det tomme og ideløse eller i en skærende dissonans, men med fred og harmoni anskueliggjorde en stor eller ædel ide og derved forsonede tanken med, hvad der var og blev mysterium for forstanden, havde hun intet væsentligt at indvende mod hans mest fantastiske fortællinger; hun kunne da endog drømme sig ind i en vidunderlig eventyrverden, hvori hun selv og Grev Felix var hovedpersonerne; men det faldt hende aldrig ind at betragte slige fortællinger som andet end sindrige myter og symbolske digtninger, eller tiltro Grev Felix nogen anden tro derpå end den poetiske. Der havde endog udviklet sig et vist fantastisk frimureri imellem dem, hvorved de, selv i det mest dagligdags og konventionelle liv, ved tusinde for andre umærkelige hentydninger, kunne fortsætte deres samliv i digtningens og fantasiens sfære. Komtesse Julie havde vel i sin egen familie og især af sine brødre hørt mange ytringer om, at den unge, kønne stamherre upåtvivlelig dog laborerede af den gravenskjoldske familiesvaghed – hun havde ofte måttet høre ham fremstillet i et latterligt lys, når brudstykker af hans åndevæsenssystem stilledes i skarpt lys ved siden af den herskende jævnt forstandige livsbetragtning – man havde ofte givet hende betænkelige vink og advarsler med hensyn på greven, da man så, hvor meget han gjaldt hos hende; – men alt, hvad man derved udrettede, var kun, at hun i fortrolighed gjorde den unge greve opmærksom på overspændtheden i nogle af hans ytringer og uforsigtigheden i at lade den poetiske stemning således råde i samtaler med hendes brødre og den moderneste tids lattermilde ungdom. Det faldt ham nu ind at give meget af, hvad der for ham selv var alvor, et sådant anstrøg af humor og lune, at den, der ville, kunne tage det for spøg. Derved bevarede han sin åndelige frihed og udviklede et talent, han syntes at have til fælles med sin fader, på en ganske ejendommelig måde. Det varede ikke længe inden man anså ham for en lun humorist, som kun morede sig med at sætte andres forstand på prøve ved fantastiske paradokser og ved et formeligt system af det overnaturliges ide, der for ham selv kun havde en vis psykologisk interesse. Frygten for hans sandsynligvis arvede sindssvaghed forsvandt derved efterhånden; han ansås vel for en noget sær ung mand, men for ligeså forstandig og sindrig som elskværdig, og da han ved midsommertid 1827 udbad sig sin faders og den Lindenfeldtske families samtykke til offentligt at erklære sin forlovelse med Komtesse Julie, som

allerede hemmeligt havde fundet sted i et halvt år – lykønskede man gensidig hinanden til denne familieforbundelse. Grev Victor ville fejre deklaraationsfesten.

Det var en af de prægtigste fester på Gravenskjoldhus. Om aftenen var der bal i den gamle riddersal, som Grev Felix havde udsmykket i middelalderens smag. Man spiste for de åbne glasdøre i den store havesal, og efter Grev Victors foranstaltning skulle forlovelsens højtidelige erklæring finde sted og de forlovedes skål udbringes i champagne i det øjeblik, et glimrende fyrværkeri antændtes i haven. Alt var beregnet på en slående virkning; men Grev Victor havde i denne måned ikke set i almanakken og ikke tænkt på, at måneskinnet ville svække fyrværkeriets glans, da fuldmånen netop på den tid af aftenen ville komme frem over den store lindeallé lige for havesalen. Han var i den lykkeligste stemning. Han glædede sig hjerteligt over den tilfredshed, han så i alle ansigter, og de lyksalige blikke, der veksledes mellem de elskende. Endelig var det længe forventede øjeblik kommet: Et kanonskud tilkendegav, at fyrværkeriet begyndte. Grev Victor greb sit glas og rejste sig for at holde en indledningstale til deklaraationen og skålen – champagne skummede i alle glas; men de flestes øjne var vendt ud mod haven, hvor fyrværkeriet allerede glimtede.

”Sluk lysene! Ellers tager det sig ikke ud!” – råbte en af Julies brødre. – På et øjeblik var alle lysene slukkede, og selskabet havde kun øjne for det prægtige fyrværkeri. Grev Victor blev stående med glasset i hånden og gav sig selv en lunefuld skose for sit slette valg af det rette øjeblik til en bordtale; han besluttede at fortie dette sit misgreb og give tid til fyrværkeriet var forbi. Men nu indtraf den anden uberegnede forstyrrelse: Fuldmånen kom nu frem over de mørke træer og blandede sin glans med fyrværkeriet. – ”Åh, det var skade!” – råbte flere. – Hvad man så, var imidlertid overordentlig dejligt, men havde et blegt, drømmeagtigt trylleskær. Hvad der dog så mere drømmeagtigt ud, var menneskeansigterne i den store, mørke sal, når de af og til oplystes af fyrværkeriet, medens måneskinnet strejfede hen over nogle af dem – de så alle ud som dødninge; men ingen syntes at lægge mærke dertil, undtagen Grev Felix, og – hvad enten det nu var denne skuffelse eller en anden forestilling, der greb ham – der foregik en sådan bevægelse i hans indre, at hans ansigt antog hele en åndeseers udseende. Det havde dog langt fra noget grueligt udtryk, tværtimod, det lyste som en begejstret profets, medens dog en dyb vemod blandede sig i hans henrykkelse og der rullede tårer ned over hans kinder – hans store, glansfulde øjne var med et usigeligt udtryk fæstede på hans fader.

I det øjeblik Grev Victor så fuldmånen stige op over træerne i haven, fór der en uvilkårlig gysen over ham; han huskede nu pludselig på sin periodiske svaghed og bemærkede først nu, at det var i denne nat i måneden, han sædvanligvis blev overfaldet deraf. Han ville sætte glasset fra sig, for øjeblikkelig at bortfjerne sig og lade sig undskylde med en upasselighed; men først faldt hans blik på den ham nu så kære søn, hvis lykkelige forbindelse han stod i begreb med at velsigne med et kærligt, faderligt ord. Det skar ham i hjertet, at han ikke turde blive og sige de ord, han allerede længe havde haft på læben. I denne stemning, og med en ængstelig frygt for det ubegribelige og ligesom dæmoniske i hans indre, som på enhver fuldmånenat fik magt over ham, vendte han blikket mod sin søn, så nu sønnens dødblege, men profetisk begejstrede ansigt og tårerne, som rullede ned over hans kinder, medens de mørke, ildfulde øjne med så usigelig en kærlighed dvælede på ham. ”Du har set det!” – udbrød han pludselig – ”du har set mit lig og min dødsstund! Hvornår? Hvornår? Ha, galskab! – uendelige galskab!” mumlede han derpå og kylede glasset hen ad bordet, medens han udbrød i en forfærdelig latter.

”Stille, stille, fader!” – sagde sønnen højtideligt – ”timen er nær – med solens opgang kommer den – men fat dig! Det er en vigtig nat for dig og din slægt – dit liv i denne nat tilhører ingen uden os alene og den forbarmende Gud”. – Med disse ord omfavnede han sin svimlende fader, som endnu kæmpede med den dæmoniske latter, og førte ham ud af havesalen til hans sovekammer.

Dette optrin i den store sal, der kun ustadigt var oplyst af enkelte månestråler og fyrværkeriet, havde ikke alle bemærket; men et skrig fra Komtesse Julie og et forfærdet udråb fra hendes ene broder afledte først selskabets opmærksomhed fra fyrværkeriet til hvad der var forefaldet. ”Han er afsindig! – de er begge afsindige!” – råbte Julies ældste broder. – ”Så og hørte De ikke alle, hvad her foregik!”.

Komtesse Julie lå afmægtig i broderens arme. Hun havde hørt og set det alt sammen ligesom ham. – ”Lys!” råbte nogle. – – ”Hent en læge!” – råbte andre. ”Bort, bort herfra!” – råbte de fleste. Under almindelig bekymring og forfærdelse skiltes selskabet. Julies moder ilede med at føre datteren til et afsides værelse og bringe hende til sig selv.

Alle de gæster, der ikke stod i nøje forhold til den gravenskjoldske familie ilede med at komme bort. Der var en almindelig forvirring. Tjenerne løb med lys i hænderne imellem hverandre. – Lægen var dog allerede i huset; han var kommet af sig selv, næsten i det samme øjeblik, man ville have

sendt bud efter ham, og han syntes at vide forud hvad der var hændt. Han var allerede med den gamle tjener i grevens sovekammer. Døren var lukket. Ingen andre måtte komme derind. Præsten var også kommet, men ventede længe udenfor, inden han blev indladt. Den ene vogn rullede nu efter den anden for døren.

Så snart Komtesse Julie var kommet til sin bevidsthed, blev hun af sine forældre og brødre med ængstelig hast og næsten med magt bragt ind i den allerede for længst fremkørte vogn. Hun græd og råbte, hun ville blive. Men forældrene besvor hende at erindre, at hendes forlovelse jo ikke engang var erklæret, og at sømmeligheden forbød hende under disse omstændigheder ethvert længere ophold her. – Nu, da lægen var til stede, ville der jo også tilbørligt blive sørget såvel for Grev Felix som for hans afsindige fader. – ”Kør til!” – råbte den ældste broder til kusken. – ”Bort fra denne dårekiste!” vedblev han med dæmpet stemme. – ”Du må prise din lykke, søster, at galskaben så åbenbart brød ud, inden du ved en offentlig erklæring var bundet til denne fatale familie!” – Julie hørte kun halvt disse ord for vognens rumlen og sank, bedøvet af sorg og gru, tilbage på sædet i sin moders arme. Denne vogn var sidste, som forlod den endnu festligt oplyste borg. Nu slukkedes alle lysene i de store sale, og der blev så stille på det skumle Gravenskjoldhus som i et lighus.

En time efter det forbavsende optrin i havesalen så de bekymrede tjenere Grev Felix træde ud af sin faders sovekammer med en nøgle i hånden. Han var stille og bleg. Han åbnede det brandfri jernskab i muren i den store forsal, hvori man vidste der forvaredes en del kostbarheder. Han udtog deraf kun en forseglet papirspakke, hvormed han ilede tilbage til faderens sovekammer. – Såvel lægen som den gamle tjener og præsten trådte ud. Fader og søn var ene i to lange timer, og man hørte, der blev læst højt med sønnens stemme. Hvad det var, vidste dog ingen.

Hen ved daggry åbnedes døren. På et vink af Grev Felix ilede præsten derind. – Han havde på den unge greves opfordring hentet et sort safians futteral², hvori man vidste, den lille sølvkalk og disk var indesluttet, som han sædvanligvis benyttede, når han gav syge sakramentet på dødsengen. Tyve minutter derefter hørtes et deltagende udråb fra sovekamret. – Lægen trådte nu ind. Grev Victor havde på en måde skriftet for præsten, men ikke forlangt sakramentet. Af hans ytringer måtte man tro, at han ikke følte sig værdig til at delagtiggøres i et mysterium, som uklarheden i hans hele liv havde

¹ Galeanstalt

² Hylster af fint skind, især af ged eller får

udelukket ham fra, men hvis betydning han nu først syntes at ane. Han talte endnu nogle ord – og opgav ånden i sin søns arme.

~~~~~

Grev Victor af Gravenskjolds død og de særegne omstændigheder derved havde noget så hemmelighedsfuldt ved sig, at der dannede sig de besynderligste rygter derom. Hvad der meget forundrede folk var, at han, med sin bekendte tænke måde, havde modtaget et besøg af præsten på dødssengen. Såvel lægen som præsten forsikrede, at han i de sidste timer havde været ved sin fulde samling, og at der – siden hans hemmelige samtale med sønnen og forelæsningen af nogle dokumenter fra hans afdøde fader – var kommet en beundringsværdig resignation over ham. De sidste ord, han havde sagt til sin søn, havde dybt bevæget enhver, der hørte dem, og afskeden mellem fader og søn vidnede om det kærligste forhold.

Grev Felix var i de første tre dage og nætter ikke at bringe til at forlade den døde. Hans sorg var dyb, men stille. Han talte kun lidet; men der var fuldkommen klarhed og bestemthed i ethvert ord, han sagde. Ved faderens begravelse var der en stor mildhed i hans sorg, og, når han ytrede sig om faderens død, var det med en vemodig, men stille følelse af den forandring, der var foregået i hans sind på hans yderste, og af det håb om et klarere liv, som hans sidste timer havde vidnet om.

Uagtet både præsten og lægen forsikrede, at der var intet spor til nogen sindsforstyrrelse i den unge majoratherres hele adfærd og i, hvad han i deres nærværelse havde ytret, blev han dog nu i almindelighed anset for at lide af en hemmelig sindssvaghed. Deri bestyrkedes man ved de foranstaltninger, der, med hensyn på majoratet, i løbet af meget kort tid efter hans tiltrædelse, foretoges. Den største del af det store gods, der før reformationen havde været klostergoods, erklærede Grev Felix at hans familie var kommet i besiddelse af ved uret og ved en misbrug af statsmagten, medens dette oprindeligt ved frivillige og milde gaver oprettede klostergoods – vel ikke efter de gældende love eller ved nogen verdslig magt, men alene efter en højere retfærdigheds lov – måtte hjemfalde til sin oprindelige bestemmelse, men aldrig med rette kunne besiddes af nogen privat person eller overdrages til en enkelt familie. Han indgik, på egne og mulige efterkommeres vegne, med ansøgning til regeringen om, at dette betydelige klostergoods, hvis

pådragne gæld han forpligtede sig til på ti år at afbetale, måtte anvendes, i lighed med dets oprindelige bestemmelse, til kirkeligt brug, til videnskabelige anstalter, til legater og milde stiftelser, hvortil han indgav et formeligt, nøje udviklet, forslag. – Denne hidtil uhørte opofrelse ansås vel af de fleste for det åbenbareste bevis på majoratherrens vanvid; men da han havde ledsaget sin ansøgning med lovgyldige vidnesbyrd om sin legemlige og åndelige sundhed, og han besad den lovlige myndighedsalder, blev hans ansøgning bevilget, og majoratet Gravenskjold så vel som dets navn ophørte for stedse. En anden besynderlighed var forbundet med denne foranstaltning. Ansøgningen derom var skrevet på et århundreder gammelt pergamentsblad og var ikke alene underskrevet af den nulevende majoratsbesidder, men af hans fader og hans farfader og en hel række af deres forfædre i deres dødsstund. Dokumentet var affattet i en stil, der syntes at tilhøre det sekstende århundrede, og i spidsen for de ældste underskrifter fandtes den greve af Gravenskjold, der betragtedes som hele slægtens nyere stamfader og i hvis ungdom majoratet var blevet oprettet. Foruden de i dokumentet fastsatte bestemmelser, angående de store legater til kirkeligt brug og til milde stiftelser for fattige, var der af Grev Victor og hans søn tilføjet højst liberale bestemmelser om ophævelse af enhver trykkende byrde, der hvilede på fæstegodset.

Dette besynderlige, endnu aldrig før hørte skridt af en majoratsbesidder vakte vel stor beundring hos enkelte, men betragtedes dog af de fleste som en tåbelig, sentimental romanstreg og et foster af en forskruet hjerne. Dokumentets underskrift af en hel række afdøde majorats herrer, der først i deres dødsstund var kommet til samme overbevisning, uden at nogen af dem tilforn havde kunnet formå den tiltrædende arving til at blive enig med dem og tilføje den alene gældende underskrift, før døden også for ham førte pennen og en ny berettiget arving gjorde alle underskrifterne ugyldige – denne besynderlighed satte man i forbindelse med det gamle sagn om familievisionen. Grev Felix, der havde ladet et sådant dokument komme for lyset og selv underskrevet og bekræftet det, gjaldt derfor nu for en afgjort sværmer og åndeseer. Han kunne nu ikke føre noget stort hus, men besad dog formue nok til at leve uafhængigt og trak sig tilbage til embedslivet. Han havde optaget familiens oprindelige navn før reformationen og kaldte sig nu Grev Felix Ridderskjold. I den Lindenfeldtske familie viste han sig ikke før et halvt år efter hans faders død, da han helt var indtrådt i sin nye stilling. Men straks efter faderens død havde han skrevet et brev til Komtesse Julie, hvori han bad hende betragte ham som død med hans fader, hvad hans forrige

navn og stilling som stamherre angik. Han håbede imidlertid, tilføjede han, at opleve igen under ganske andre ydre betingelser, og hvad han da måtte gælde i hendes øjne ville bestemme den eneste fordring, han havde til hendes hjerte.

Dette brev, som det ganske vist var umuligt at forstå, inden den påtænkte ophævelse af majoratet forklarede det, blev af Komtesse Julie betragtet som et sørgeligt bevis på hans sindsforvirring. Hun havde sørget stille derover, men ikke besvaret det. Siden hørte hun kun om ham af sine brødre. De fandt hans opløsning af majoratet lige så afsindig og latterlig, som det var dem ubegribeligt, at sligt virkelig kunne tillades. Den gale Grev Felix, mente de, burde være indespærret og majoratet sat under administration til hans død; først da, hvis han ingen arving efterlod sig, kunne det være inddraget som et til staten hjemfaldet len. Når sværmeriet og åndeseeriet gik så vidt, at det greb virkelig ind i livet, som her, og fik ret til at tilintetgøre gennem århundreder hævdede rettigheder – var det på høje tid, mente man, at holde romantikken og eventyret ude af det fornuftige og virkelige liv.

Herom taltes der netop en dag med stor iver i den Lindenfeldtske familie, da tjeneren meldte Grev Ridderskjold, og Felix straks efter trådte ind i den ham før så hengivne familie. – Den forlegenhed og forbavselse, han så i alle ansigter, og den ængstelighed, hvormed man gengældte hans venlige, ligefremme hilsen, undgik ham vel ikke; men hvad han alene syntes at lægge mærke til, var den med ringeagt blandede medlidenhed, hvormed Komtesse Julie betragtede ham, medens hun med en påtaget ligegyldig tone syntes at skjule sin følelse eller måske sin skamfuldhed over hendes tidligere sympati med hans fantasterier.

”Kender De mig ikke mere? Komtesse Julie!” – spurgte han med rolig stemme og betvang sin stærke indre bevægelse. – ”Jeg kalder mig nu med mine oprindelige forfædres navn, og min ydre stilling er betydelig forandret; men hvad mit inderste væsen angår, er jeg den selv samme endnu som for et halvt år siden.

”Undskyld mig, Hr. Greve!” – svarede Komtesse Julie – ”jeg har kendt en Grev Felix af Gravenskjold; han er nu død med hele hans slægt – han havde en del lighed med Dem – men den lighed er dog ikke så stor, at jeg tør sige, jeg kender Dem”.

”At den sidste greve af Gravenskjold er død, har De god grund til at antage” – sagde Felix i en lunefuld tone – ”han skal jo selv have skrevet Dem det til i levende live – men han går igen, Deres Nåde, på en måde, og

ville føle sig meget lykkelig i den tilstand, når kun de, der har kendt og elsket ham før, ikke nu betragtede ham med ganske andre øjne end tilforn!”

”Det kan dog næppe forundre Grev Gravenskjolds genfærd” – sagde Julie i samme tone – ”når han selv ved, han er et spøgelse. Genfærdet af den, man mest har haft kær, er dog kun en skygge og har altid noget uhyggeligt ved sig, om man også lever i så oplyst en tid, at man ikke kan være slig overtro bekendt”.

”Den sidste salig stamherre til Gravenskjold holdt meget af det vidunderlige” – vedblev Felix i samme lune; – ”så vidt jeg ved, fandt De smag i hans eventyr, når de kun var smukke og ikke manglede en betydningsfuld ide. – Hans hele liv var hidtil selv et eventyr” – tilføjede han vemodigt; – ”han bildte sig ind, han var retmæssig stamherre til et stort og rigt majorat; – at det lå på Månen, fik han først at vide i det øjeblik, han skulle tiltræde det; – men derfor havde han været lige lykkelig, hvis ikke det hjerte, han troede at besidde – også havde ligget på Månen”.

Komtesse Julie så ham skarpt i øjnene med et forskende blik, hvori et glimt af den bortskræmte kærlighed fremblussede, medens hun dog følte sig ængstelig i hans nærhed nu, da hun troede sig overbevist om, at han virkelig var afsindig. Hun greb modigt hans hånd og drog ham til side, medens hun gav de andre et vink til at fjerne sig.

”Kære, gode Felix!” – sagde hun med bævende stemme – ”har du nogensinde elsket mig, så miskend mig ikke, når jeg nu beder dig om aldrig at se mig mere! – Det er ikke tabet af det majorat, som du af en ubegribelig overtro har bortkastet – men det er sikkert den hele tids liv, jeg tilhører, som adskiller os. Så længe jeg troede, den overnaturlige verden lå udenfor dig, og at du selv med frihed lod den bevæge sig om dig, som en billedverden, din tanke med al din fantasi beherskede – så længe kunne jeg løsrive mig fra min egen, måske vel ensidige forstandtid og følge dig – men i det øjeblik jeg så, at den overnaturlige verden lå indenfor dit drømmeblik og beherskede dig – i det øjeblik brast det bånd, der forenede vore livssfærer”.

”Jeg forstår dig, Julie! og jeg hører, det er din forstand, men ikke dit hjerte, der taler” – svarede Felix. – ”Jeg står for dig som et spøgelse af en forbigangen tid, eller som et drømmebillede, du engang havde kært, men som nu ængster dig ved at ville indtræde i virkeligheden”. –

”Nej! nej!” – afbrød Julie ham – ”du var mig sand og virkelig – men du er blevet mig til et drømmebillede, og derfor må vi adskilles. Du har længe vidst, hvilken gru jeg har for alt åndeseeri og alt spøgelsesagtigt udenfor den poetiske verden, uagtet det kan interessere mig meget, når jeg

står frit udenfor det. Den humoristiske tone, hvori du indklædte din visionstro, narrede både mig og os alle. – Tilstå mig oprigtigt – tror du ikke, at du virkelig har haft det berygtede familiesyn, som skal være arveligt i din slægt? – Kan du sige mig, hvori det består?” –

”Ville jeg sige dig det – ” svarede Felix, og hans blik blev mørkt – ”og troede du ikke, jeg var afsindig – så dræbte jeg dig derved eller berøvede dig forstanden, netop fordi du ikke kan forene det med dit liv og din forstand. Derfor har dette syn forstyrret så mange af mine forfædres hjerner. Kun de af dem, som troede det muligt, har udholdt det – for mig har det været en velsignelse. – Dog mere har jeg ikke ret til at berette for noget menneske. Jeg har været en åndeseer. – Nu formoder jeg, virkningen sammen med årsagen vil ophøre, og jeg aldrig mere vil kunne se ind i den skjulte verdensorden. – Dog ingen har set ustraffet indenfor det største af alle slør. – Derfor har jeg tabt for denne verden, hvad der var mig kærest. – Du ser mig aldrig mere – men jeg glemmer dig aldrig, som jeg engang har set dig, og – jeg bliver den sidste af min slægt. – Gud evig velsigne dig!” – Med disse ord greb han hendes hånd og trykkede den til sine læber, medens den inderligste kærlighed og vemod afspejlede sig i hans åsyn og blik.

Det var som Julie i dette øjeblik med kærlighedens klarsyn så ham helt ind i sjælen og forstod, hvad der for alle andre var en gåde. ”Felix!” – udbrød hun – ”du har aldrig været afsindig – du bliver det med Guds hjælp aldrig. Kan du tilgive min blindhed og min tåbelige ængstelse for, hvad der var mig gådefuldt i din natur! Nu aner jeg sammenhængen i dit livs eventyr, og jeg må elske det som dig selv. – Jeg ser en mægtig ide deri, som har gået kæmpende gennem din hele slægt og først ved dig er fremtrådt sejrende for verdens øjne. – Skal det endog aldrig erkendes af andre, og skal det med dit tidligere navn blive forglemt som et andet eventyr – for mig er der en skøn og herlig sandhed deri, som for dig selv. Lad min familie og hele verden nu sige hvad de vil! – Jeg er din forlovede brud – jeg træder for alteret med dig, hvad time du bestemmer!”.

Overvældet af lyksalighed, sluttede Felix hende i sine arme. Hun førte ham, glad, rolig og bestemt, ind til hendes familie, som i næste stue ventede på udfaldet af denne samtale. Forlegenheden og forstemtheden var almindelig.

Med en karakterfasthed, som ingen havde tiltroet den unge pige, gennemførte Komtesse Julie sin kække beslutning, trods alle de advarsler og al den heftige modstand, hun mødte i familien. – Tre dage derefter havde Grev Felix og Julie bryllup; men ingen af Julies familie var til stede.

Spændingen med den syntes uovervindelig. Straks efter brylluppet steg de unge ægtefolk i en rejsevogn. – Grev Felix havde, på grund af den udbredte mistillid til hans sunde sindstilstand, nedlagt sit embede; til et uafhængigt privatliv havde han tilstrækkeligt udkomme, og han begyndte nu sit ægteskab med en rejse til i Italien, hvor han håbede at se sin moder og overbevise hende om sin lykke.

Tre år derefter fortalte rygtet, at Grev Felix ved sin moders dødsseng var blevet katolik i Italien. Et andet rygte påstod, at han, ligesom hans fader, var afsindig til visse tider, og at han nu rasede for de allernyeste frihedsideer, selv for den berygtede og farlige kommunisme.

Så meget var kun vist, at hans moder, der for et år siden var død i et kloster, havde på sit yderste anset sønnen for en god katolik og for allerede at stå under den ene saliggørende kirkes særdeles beskyttelse, på grund af hans tilbagegivelse af kirkens oprindelige ejendom, og hun havde set et bevis derfor i den velsignelse, der nu syntes at være udbredt over hans hus.

Det var nemlig ligesom den gamle ridderslægt, hvorefter greven havde optaget stamfaderens navn, atter ville opblomstre med ham og hans børn. Rygtet om en overgang til katolicismen grundede sig desuden på et skrift, han havde udgivet, om den almindelige kristne kirkes ret til at fordre det ved dens reformer gennem tiderne sekvestrerende¹ kirke- og klostergods tilbage, vel ikke ved nogen verdslig lov og ret og endnu mindre ved lovløs vold og brud på den borgerlige fred, men ene og alene ved åndens frie tilskyndelse. Han erklærede i dette skrift alle slige godser for nationalejendom og indrømmede staternes ret til deres bestyrelse, men påstod, at denne store nationalskat aldrig måtte kunne anvendes til vilkårlige donationer og til berigelse af privatpersoner eller begunstigede familier, men udelukkende til evige tider måtte være helliget til sådanne, nationerne tilhørende stiftelser, der i kirkens og den kristelige friheds ånd fremmede dens store formål, som den guddommelige visdoms og kærligheds fostermoder på jorden gennem alle tider og i enhver skikkelse. Denne ide havde han udviklet med den livligste begejstring. I den guddommelige, over al menneskelov ophøjede retfærdigheds navn opfordrede han til slutning enhver privat besidder af den almindelige kirkes oprindelige ejendomme til frivilligt at tilbagegive alle disse rigdomme til staten, under de nævnte betingelser og under trussel af en uundgåelig straffedom ved den magt, der råder både over kirke og stat, både over folkenes og de enkelte menneskeslægters liv, ånd og salighed.

---

¹ ☉: Sekvestration; sequestrare, overdrage til bevaring; (midlertidig) beslaglæggelse, jf. ODS

Kommunisterne havde i hans skrift set en tilnærmelse til deres ide. Papisterne¹ regnede ham til deres parti, fordi han påstod kirkens uopløselige enhed, medens alle kristne sekter hørte til den ene almindelige kirke, som også reformatorerne kaldte katolsk. Truslen i hans skrift med en højere tvingende magt havde foranlediget rygter om, at han dog af og til var vanvittig.

~~~~~

I året 1838 spurgte en rejsende på Caffè Græco i Rom efter den tidligere stamherre til Gravenskjold, som dér skulle opholde sig under sit genoptagne gamle familienavn Grev Ridderskjold.

”Kunsthistorikeren, vor romantiske æstetiker!” – svarede en af de dygtigste unge kunstnere – ”ham træffer De hyppigt i museerne og i kunstnernes værksteder. Han har både ved sin personlighed og sine skrifter genvakt interessen hos mange for den i de senere år tilbagetrængte idealisme og romantik i kunsten. Han gælder vistnok for en særling; men man har respekt for ham. De, der har adgang til hans hus, er uudtømmelige i lovtaler over ham og grevinden. – De finder ham sikkert i aften på Monte-Mario, når månen står op. – Så vidt jeg ved, er det netop fuldmåne. – Det er en af hans romantiske særheder; men derfor er han lige brav og dygtig”.

Efter de mange underligheder, man havde fortalt om Grev Felix og hans familie, spillede netop fuldmånen en vigtig rolle i deres eventyrlige historie. Uden at forske mere, besluttede den rejsende, der var en landsmand af greven, at følge dette vink og opsøge ham om aftenen på Monte Mario. Han erkyndigede sig om, på hvad tid månen stod op, og forsømte ikke til rette tid at indfinde sig på den smukke højde, hvorfra ”Den evige Stad”² oversås i hele sin længde og nu lå i et vidunderligt drømmeslør i fuldmåneglansen. Der var ikke mange spadserende. Kun et par landskabsmalere så han, som af og til blev stående for at betragte den prægtige lysvirkning på Peterskuplen³, på Engelsborg⁴ og de mangfoldige kupler og tårne i den store, udødelige stad. Den rejsende spurgte, om de kendte Grev Ridderskjold og om de ikke her havde set ham, og de pegede på en gruppe, der stod længere tilbage på

¹ Tilhængere af pavevældet

² Rom

³ På Peterskirken i Rom

⁴ Fæstning i Rom

bjerget og betragtede udsigten. Blandt de betegnede personer så den rejsende en høj, smuk mand, klædt i de fremmede kunstneres sædvanlige dragt. Han bar en kort, sort knævams og en lille hue over det lange, sorte hår, der faldt i krøller ned ad hans skuldre over en bred, fintbroderet linnedkrave. Han gik med en overordentlig skøn blondine under armen og havde en dreng på fem til seks år ved hånden. Den smukke, blonde dame havde en lille pige ved hånden, og foran dem løb en rask, ældre dreng på en syv, otte år og legede med en hund. Den rejsende iagttog dem i nogen afstand; han lod som han kun betragtede udsigten, og han hørte dem tale. På enkelte ord nær og nogle tilsyneladende overgange, kunne han omtrent følge deres samtale, og den var på hans modersmål.

”Se, Julie!” – sagde den høje, sorthårede mand – ”ser den gamle verdensdronning nu ikke ud, som hun lå der i et trylleslør og drømte om den herlige romantiske tid?”.

”Eller om en ny herligere og en tilkommende endnu herligere tid” – svarede Julie. – ”Siden drømmelivet ved dig og din slægt er trådt frem som en levende magt i verden, har jeg fået respekt for det” – tilføjede hun efter nogle ord, der undgik ham – ”allerhelst når det, således som hos dig, kan klare sig til en befriende genius for det sande og skønne”.

”Du havde dog ret, Julie!” – tog Felix atter ordet efter et tankefuldt ophold – ”vort århundredes genius er ikke død af sine børnesygdomme eller blevet filister før myndighedsalderen, som jeg troede engang; men dens lapsetid kom kun lidt sent”. Julie lo og faldt ind med nogle skæmtende ord, medens de to mindre børn slap forældrenes hånd for at lege med den ældre dreng og med hunden. ”Det romantiske element i naturen og livet tilhører enhver tid” – vedblev Felix alvorligt – ”og kommer altid herligere tilbage, når det synes fortrængt af reaktionerne i vor ustadige udvikling. Jeg har selv set det i min hele slægts historie. Hvad der ligesom spøger i forfædrenes hjerner og må fremtræde sindsforstyrrende og selv dæmonisk, hvor det ikke kan komme til klarhed – det kæmper sig til sidst dog igennem – og der kommer en fredens og lyksalighedens tid, hvori alle tiders dissonanser forsones og retfærdighed og kærlighed sejrer”.

”Gud ske lov, at du ikke er en åndeseer mere!” – udbrød Julie – ”og at heller ikke papisteriet har kunnet friste dig, men ånden lever sund, klar og kraftig i dig! – Hvad den nyeste tid vil, har du også set. Du er selv måske ilet den forud i dit liv, når du syntes at blive stående som en drømmer. – Når man nu ikke vil forstå dig, er det kun fordi man ikke er kommet til det punkt, hvor drømmen og eventyrlivet atter bliver til sandhed gennem den samme

forstand, som gjorde det til galskab. — Var nu kun min fader og mine brødre forsonede med os, ville jeg være fuldkommen lykkelig!”

”Jeg priser mig også lykkelig, fordi jeg kun på et overgangspunkt i mit liv har set ånder udenfor mig” — svarede Felix — ”det var i en fuldmånenat som denne. Nu er den fatale åndelige arv, sammen med den uretfærdige verdslige, tilbagegivet. Siden har fuldmånen vel altid haft en besynderlig, men ingenlunde uhyggelig virkning på mig. Det hemmelighedsfulde slør, der adskiller vor verdensorden fra de højere naturer, ser jeg nu aldrig mere igennem og ønsker det ikke heller, før det sidste store slør brister for os alle; men når jeg ser ind i den klare fuldmåne, føler jeg mig dog altid i en højere stemning og fornemmer klarere mit samfund med alt, hvad der er fuldendt og befriet. Selv i dette øjeblik er det mig, som dit kærlige ønske var opfyldt og den forsoning, du længtes efter, allerede var kommet.” —

”Den er kommet!” — lød en glad røst ved siden af dem. Den fremmede rejsende styrtede i deres arme. — Det var Julies ældste broder, som ivrigt havde modsat sig deres forbindelse, men som nu havde opsøgt dem for at føre dem tilbage til fædrelandet og deres gamle venner. — ”Fantaster er og bliver I dog begge” — sagde han — ”i hvad man så siger om eders fortræffelighed — men det kan være lige meget! Derfor kan vi være lige gode venner! Med Julie har det desuden ingen nød; hun er kun gået over til romantikken af kærlighed”.

”Men derfor er overgangen evig!” — svarede Julie, medens hun med glædestårer skiftevis omfavnede broderen og Felix, der ligeledes med inderlig glæde modtog broderens forsonende håndtryk.

~~~~~

Grev Felix og Julie var atter i deres fødeland i 1839 og levede et lykkeligt privatliv i deres tidligere omgangskreds.

Familiesynet, som havde haft en så betydelig indflydelse på deres liv og hele stilling, talte Felix aldrig mere om, og hvori det egentlig havde bestået, fik aldrig noget menneske at vide; men han fortrød intet øjeblik, at han havde indviet majoratet til, hvad der oprindeligt var klosterstiftelsens idé, inden hierarkiet og det fordærvede munkeliv fordærvede den.

I den senere tid trådte erindringen om familiesynet stedse længere tilbage i hans sind, som en ungdomsdrøm eller et sagn, hvori dog fantasilivet,

som en højere idé's organ, havde blandet sig. Hint optrin i havesalen under fyrværkeriet kunne i det mindste modtage en forklaring, som lod sig forene med de almindelige bekendte naturlove og såvel med hans egen som faderens hele sjælelige tilstand. Såvel hans egen som hans døende forfædres idé med majoratets ophævelse kunne af forstandsblikket betragtes som et arvet, men af egennytte gennem århundreder bekæmpet princip, der endelig i den sidste stamherre havde sejret. Når nogen hentydede til den formentlige overtro, der havde forenet sig med denne handling og måske gjort udslaget – bemærkede Grev Felix kun med et roligt smil, uden at inklade sig videre derpå, at den menneskeslægtens store befrielse, enhver tid på sin vis kæmper for, dog altid må være åndens værk i den hele slægt ved den lutrede og befriede vilje.

~~~~~